

Geschiedenis schrijven tussen gender en klasse

Enkele reflecties

In de nieuwe rubriek Opinie geven auteurs hun ongezuurde mening of bedenkingen naar aanleiding van een boek, een evenement, een evolutie die hen al dan niet zint, uiteraard met de focus op geschiedenis.

Hannelore Vandebroek bijt de spits af met een aantal reflecties rond gendergeschiedenis.

Elke schrijver of schrijfster van vrouwengeschiedenis herkent het fenomeen. Als je wil schrijven over een thema waarbij in de meeste historische studies vrouwen niet of nauwelijks vermeld worden, hun bijdrage genegeerd wordt of waar vrouwen hoogstens visueel – in de foto's – aanwezig zijn, is de verleiding groot een aanvulling te maken louter vanuit het perspectief van die 'vergeten' vrouw, als vergeten slachtoffer of vergeten historisch acteur. Ik pleit zelf ook schuldig. Op het einde van de jaren 1960 plakten feministische historici op dat soort geschiedschrijving de term 'herstory'.¹ Wat toen als een positieve, innoverende keuze beschouwd werd – het toevoegen van de vrouw en haar bijdrage aan de wereld als een relevant historisch onderzoeksobject – werd vanaf de jaren 1980 heftig bekritiseerd. Op analytisch vlak moesten niet 'vrouwen' toegevoegd worden aan de geschiedenis, maar moesten de hiërarchische verhoudingen tussen man en vrouw bestudeerd worden door alle aspecten van de samenleving en de geschiedenis heen. Volgens critici blijft een boek dat enkel over de vrouw handelt, altijd slechts artificieel.²

De decennialange en vooral hardnekkige afwezigheid van vrouwen in te veel historische studies, maakt remediërende studies echter noodzakelijk. Nog altijd.

◀ Betoging van Vrouwen tegen de crisis, 7 maart 1981. Foto © Lieve Colruyt (Amsab-ISG, Gent)

Vrouwen aan de universiteit. Vrouwen in het leger. Vrouwen in de politiek. Vrouwelijke industriëlen. Zowel qua inhoudelijke afbakening, als qua mogelijke vraagstellingen is die keuze aanvaardbaar. Waarom brak een bepaalde groep (qua geslacht, nationaliteit of etniciteit) slechts laat in een beroepsveld of machtsterrein door? Welke sociale, economische, politieke, culturele en ideologische factoren speelden daarbij een rol? En hoe deden die vrouwen – of migranten, jongeren, etnische minderheden, arbeiders – het eenmaal ze wél hun plaats veroverden?

Een dergelijke inhoudelijke beperking van de onderzoekshorizon stelt de auteur echter mogelijk voor een methodologisch conflict, in de eerste plaats bij studies die zich op het snijvlak bevinden van meerdere gezichtsvelden. Vrouwen in de vakbond. Zwarte politica's. Zelfs als je Scott las en je gender bewust niet beperkt tot het louter toevoegen van vrouwen, of zelfs man-vrouwverhoudingen, maar interpreteert als een sociaal systeem van betekenissen, geproduceerd door culturele en sociale factoren rond de biologische sekse en aanwezig in elk aspect van de samenleving³, in hoeverre mag en kan die genderanalyse dan nog het enige analysekader zijn van een sociale geschiedenis, van een geschiedenis van de arbeidersbeweging? Waar is klasse? Waar is etniciteit?

Die vragen stel ik me, terwijl ik probeer te begrijpen waarom collega-historici zich zo vaak aan vrouwengeschiedenis en *genderhistory* ergeren. Waarom ze fronsend de wenkbrauwen ophalen als ik hen, geïrriteerd, een boek onder de neus schuif dat weer het perspectief vrouw/gender negeert en zuchtend verhoop dat iemand daar snel verandering in brengt. De opmerking die daar dan meestal op volgt – 'maar de bijdrage van die vrouwen wás toch marginaal!' – en de onvrede over de pleidooien voor en studies over het toevoegen van vrouwen, gaan immers meestal niet over de vermeende superioriteit van mannen en is – hopelijk – geen teken van enige misogynie bij mijn collega's. Het gaat meer over hun andere referentiekaders. Wanneer die kaders in vrouwen- en genderstudies, die expliciet het doel hebben een aanvulling te zijn, vervolgens bijna volledig ontbreken, wordt de irritatie namelijk wederzijds. Maar ook voor de vrouwengeschiedenis zelf doet die verwaarlozing van de bestaande theoretische kaders geen goed. Het leidt immers tot een onvoldoende genderkritische benadering van bijvoorbeeld het klassenbegrip en de typische actoren en instellingen uit de sociale en economische geschiedenis. Daardoor worden mogelijke nieuwe pistes en vraagstellingen over het hoofd gezien.

Toen ik het boek *Syndicalisme au féminin* van Marie-Thérèse Coenen las, stelde ik me opnieuw die vragen naar contextualisering.⁴ Het boek is eigenlijk een vervolg op de pedagogische bundel *Syndicalisme au Féminin* die het Carhop (Centre d'Animation et de Recherche en Histoire Ouvrière et Populaire) in 1990 publiceerde. Die publicatie vulde een lacune in zowel de geschiedenis van de vrouwenarbeid als die van de vakbeweging. Thematisch stond de problematiek van de integratie centraal. In hoeverre hadden vakbondsorganisaties oog voor de werkende vrouw en hadden de traditionele vrouwen- en vormingsorganisaties plaats voor de arbeidsters (werkende vrouwen) en niet enkel de arbeidstersvrouwen (de vrouwen van werkende mannen)?

Diezelfde onderzoeksvragen vormen het uitgangspunt van de nieuwe, uitgebreidere publicatie met dezelfde titel, van Marie-Thérèse Coenen. Hoe zat het met de *question féminine* binnen de Belgische vakbonden vanaf hun embryonale aanvang aan het begin van de 19e eeuw tot aan de Tweede Wereldoorlog? Welke plaats hadden vrouwen en hun eisen binnen de socialistische en christelijke vakbonden? Hoeveel vrouwen namen er deel aan het vakbondsleven? Wat deden vrouwelijke militanten? Waren er vrouwen betrokken bij stakingen? Dit tegen de achtergrond van uitgebreide informatie over de feitelijke situatie met betrekking tot de arbeid van vrouwen in dezelfde periode. De vele afbeeldingen en lange bronexcerpten zijn uniek en maken van dit boek een waardevol instrument voor de geschiedenisleerkracht die in zijn of haar lessen over de industriële revolutie of de crisis van de jaren 1930 aandacht wil besteden aan de arbeid van vrouwen. Dat ligt in het verlengde van de uitgave uit 1990, die expliciet pedagogisch van aard was.

Aan de hand van dit boek, wil ik in deze bijdrage op enkele 'valstrikken' wijzen, waarin de *herstory* soms terecht komt. Dat doet geen afbreuk aan de waardevolle bijdrage van de auteur aan de geschiedenis van vrouw en vakbond, maar suggereert vooral pistes voor toekomstig onderzoek.

Syndicalisme au féminin wil op de eerste plaats het verhaal brengen van de werkende vrouw binnen de context van de geschiedenis van het syndicalisme. Dikwijls staat in dergelijke publicaties de vrouw uit de arbeidersklasse in een centrale slachtofferrol. Dat perspectief loopt het gevaar andere invalshoeken over het hoofd te zien en daardoor de analyse a priori te beperken. De woon- en werkomstandigheden van de vrouwen uit de arbeidersklasse waren in de 19e eeuw inderdaad lametabel. Wat vaak niet vermeld wordt, is dat de echtgenoten van die arbeidsters in dezelfde krotten leefden en van hetzelfde brood aten. De levensomstandigheden van mannen en kinderen uit de arbeidersklasse waren immers even hachelijk als die van vrouwen uit dezelfde sociale laag. Voor hen ontbrak eveneens elke sociale zekerheid, elke arbeidsbescherming. De exclusieve aandacht voor de situatie van vrouwen draagt niet bij tot een beter begrip van wat hier juist ter discussie staat: de positie van vrouwen in de wereld van de arbeid, de embryonale sociale bescherming en de klassenstrijd. Als de situatie van vrouwen op bepaalde vlakken slechter was, moet dat aangeduid, uitgelegd en geanalyseerd worden tegen de achtergrond van die algemene toestand en van verklarende factoren zoals de industriële structuur, het kapitalisme, het ontstaan van de natiestaat, de mechanisatie, het parlementaire *laissez faire* ... Dan kan belicht worden hoe genderopvattingen daarbinnen een rol speelden met voor mannen en vrouwen soms verschillende uitkomsten.⁵

Het is eveneens verhelderend om de specifieke ontstaansgronden, werking en doelstellingen van de vroege vakbonden te schetsen. Zo had bijvoorbeeld het beperken van de toegang tot leercontracten tot de 'zonen van', zoals Coenen de reglementen van de gilden uit het midden van de 19e eeuw citeert, meer te maken met de uitsluiting van andere zonen, dan met de uitsluiting van vrouwen uit gekwalificeerde beroepen. De ambachtsgilden waren bang om de macht over hun kennis

Vrouwen staken bij Boel, ongedateerd. Foto © Lieve Colruyt (Amsab-ISG, Gent)

te verliezen en probeerden die binnen de groep, binnen het gezin te houden. De uitsluiting was niet tegen vrouwen gericht, maar op de eerste plaats tegen andere mannen. Dat vrouwen dat beroep niet uitoefenden en er niet voor werden opgeleid, is het onderzoeken waard, maar was vanzelfsprekend. Het discours daaromtrent kan je op meer dan één manier lezen en hoef je niet noodzakelijk als misogyn te interpreteren. Die bril maakt het onmogelijk het essentiële karakter van de vroege vakbonden te zien, namelijk dat die corporatistisch georganiseerd waren en gebaseerd op een principe van uitsluiting van ongekwalificeerde mannen, van vreemden en van wie zich niet aan de (prijs)afspraken hielden. Dat wil niet zeggen dan de uitsluiting van vrouwen niet bestond, noch dat die niet discriminerend was, wél dat de motivatie erachter minder met gender en meer met andere factoren te maken had, zoals de strijd tegen de mechanisatie en de industriële concentratie en voor de bestaande monopolies. Ook voor de latere periode is meer aandacht nodig voor het – evoluerende – karakter van de vakbonden, hun machtsstructuren, organisatiemodellen en objectieven, om de plaats van vrouwen in de beweging, of het gebrek eraan, te duiden.

Symptomatisch voor het niet uitwerken van de relatie tussen gender en klasse, is de onderbelichting van de gezinsdimensie. De arbeidersverdelende keuzes die mannen en vrouwen maakten, kunnen niet begrepen worden als een louter antagonisme tussen man en vrouw, maar passen in het kader van de gezinseconomie. Het inko-

Betoging van Vrouwen tegen de crisis, ongedateerd. Foto © ROL (Amsab-ISG, Gent)

men van mannen, vrouwen en kinderen, van alle gezinsleden samen, bepaalde het arbeidersbudget en het levensniveau van een gezin. Hoe dat juist gebeurde en in welke mate een fluctuerend gezinsinkomen door de gezinscyclus heen de arbeidsloopbaan van vrouwen beïnvloedde, is onderwerp van debat tussen historici, maar dat het gezin een cruciale onderzoeksdimensie is, staat zelden nog ter discussie.⁶ Arbeidersorganisaties, zeker aan christelijke kant, formuleerden hun eisen rond loon en sociale zekerheid ook in termen van het gezin. Concepten als het kostwinnersloon mogen in dergelijke studies dus meer aandacht krijgen. Zeker als het gaat om inzicht in de – op het eerste gezicht – vrouwonvriendelijke standpunten van de arbeidersbeweging. Het kostwinnersmodel afdoen als discriminerend of als vrouwonvriendelijke ideologie, is onvoldoende. De eigen logica en context van het model moeten onderzocht worden. *Syndicalisme au féminin* haalt zowel in de inleiding als in het besluit het model van de huisvrouw aan als *destin naturel* van de vrouw, als een ideaal in de 19e en als dominant model in de 20e eeuw. Coenen gebruikt dat ideaal op zich als verklaring voor het gedrag van de mannenvakbonden. Enige theoretisering over het ontstaan van die specifieke invulling van de taakverdeling tussen mannen en vrouwen, als ideologie én als praktijk, de variaties erop en de evolutie ervan ontbreekt. Dat is nochtans het onderwerp van een uitgebreid debat in de historiografie van de geschiedenis van de vrouwenarbeid.⁷

Een discussie vanuit het concept private versus publieke sfeer, ook ingeburgerd in de vrouwen- en gendergeschiedenis, is in dit debat onontbeerlijk. Dat begrip-penpaar is cruciaal bij de bespreking van de rol van vrouwen binnen de vakbond, een beweging met bestuursorganen, interne verkiezingen en openbare acties. Heeft de afwezigheid of minstens ondervertegenwoordiging van vrouwen binnen de syndicale beweging te maken met hun afwezigheid in het openbare politieke leven? Wat was de publieke reactie op vrouwen die op straat kwamen? Of was dat helemaal niet zo ongewoon? Was er onderscheid tussen fatsoenlijk en onfatsoenlijk gedrag in het openbaar? Was dat voor mannen en vrouwen hetzelfde? Speelde de evoluerende grens tussen de straat en de 'thuis' daarin een rol? Welke plaats had de fabriek in die tweedeling? De bespreking van het contemporaine debat over de gebrekkige syndicalisatie van de vrouw, en wie of wat daar schuld aan heeft, heeft er trouwens ook baat bij enkele goed gedocumenteerde begrippen uit de genderstudies te gebruiken, zoals privaet en publiek, mannelijkheid en vrouwelijkheid, macht en onmacht, gepast en gewenst gedrag ...

Vrouwen hadden syndicaal geen goede naam. Ze waren notoir slecht te organiseren. Tijdgenoten probeerden daar een verklaring voor te vinden, en weten de desinteresse van vrouwen in het beste geval aan hun andere arbeidsloopbaan (tijdelijkheid), aan de lage vrouwenlonen en hun gebrek aan vorming, maar ze verweten de vrouwen ook kortetermijndenken, onverschilligheid en een gebrek aan klassengeest en solidariteit. Coenen bekritiseert die vakbondshouding, net als de slechts halfhartige pogingen om vrouwen echt te rekruteren. Ze wijst als oorzaak op de slechte arbeidsomstandigheden en lonen, de weinig bereikbare sectoren waarin vrouwen werkten (thuisnijverheid en kleine ateliers), het gebrek aan aandacht van de beweging voor de specifieke vrouweneisen en de uitsluiting van vrouwen uit sociale voordelen (werkloosheidsuitkeringen). Aan socialistische zijde komt daar de blijvende weerstand tegen aparte vrouwenorganisaties bovenop, aan katholieke zijde de perceptie van vrouwen als huisvrouwen in plaats van als arbeidsters.

Het concept van primaire en secundaire arbeidsmarkten zou in deze context op zijn plaats geweest zijn. In hoeverre waren de mannen uit het secundaire segment van de arbeidsmarkt lid van een vakbond en welke factoren maakten dat ze dat niet waren? Vraag is eveneens hoe gender dan precies een rol speelde in zowel de afwezigheid van vrouwen als de onwil van de vakbonden om daar iets aan te doen. Niet enkel het eisenpakket, maar ook de dagelijkse werking van de vakbond was 'gegenderd'. De 'ideale militant' was mannelijk. Mijn onderzoek naar militantes uit de christelijke vakbond van de jaren 1950 toont dat aan, net als hoe kleine praktische zaken de aanwezigheid van vrouwen bemoeilijkten, zoals de locatie en de tijdstippen van de vergaderingen.⁸ Annie Massay van het ABVV wijst er in een interview op hoe mannen een andere invulling geven aan macht en vakbondsdoelen.⁹ Een verdere exploratie van gender en macht in de organisatiecultuur en dagelijkse praktijk van de arbeidersbeweging lijkt me cruciaal om de vraag naar de afwezigheid van vrouwen te beantwoorden. Anders wordt de balans van wat er goed en fout ging, gemaakt zonder inzicht in de innerlijke organisatielogica van de beweging.

Blijvend probleem is de nog steeds 'verzuilde', aparte behandeling van de christelijke en socialistische vakbonden in de meeste historische studies. Dat zorgt ervoor dat belangrijke onderzoeksvragen ongesteld en onbeantwoord blijven. Waarom pakten christelijke en socialistische vakbonden de organisatie van vrouwen anders aan? Waar liep hun beeld op vrouwen gelijk en waar verschilde het? De aparte organisatie van vrouwen binnen de christelijke organisaties zorgde voor een grotere mobilisatie van vrouwelijk potentieel dan binnen de socialistische, waar vrouwen en mannen uitdrukkelijk samen georganiseerd werden. In de jaren 1920 werden die katholieke vrouwenvakbondjes echter verplicht opgeslokt door de federaties, waardoor ze hun leden, hun tijdschrift en vooral hun representatie in hogere organen en hun macht, verloren. Waarom liep het aan socialistische kant anders? Welk effect had dat op het vrouwelijk eisenpakket? Waar stonden de socialistische vrouwen op het moment dat de katholieke vrouwen hun eigen secretariaat kregen? En wat deden de christelijke organisaties op het ogenblik dat de socialisten in Brussel in 1913 een propaganda-actie organiseerden, gericht op vrouwelijke arbeidsters? Gebruikten beide dezelfde of andere argumenten? Wie had wanneer een tijdschrift, een secretariaat, en hoe verschilden die inhoudelijk en praktisch? Liepen de eisen parallel of niet? Wat waren de verschillende posities tegenover de arbeids- en sociale bescherming? Wie bereikte welke groepen van de arbeidersbevolking, zowel geografisch als sectoraal? Welke gevolgen hadden de verschillende rekruteringsmodellen (parochie versus fabriek)? Welke invloed had het feit dat binnen de socialistische vakbond de macht bij de centrales zat? Welke vorm van organisatie was het meest doeltreffend en aangepast aan de noden?

Het is nuttig en nodig om aan te duiden dat vrouwen in de arbeidersbeweging aanwezig waren. In haar boek geeft Coenen daar zeer veel informatie over. Op welke meetings waren vrouwen aanwezig? Op welke congressen werd iets over de vrouwenkwestie gezegd? Hoeveel vrouwen van welke schoenfabriek gingen hoeveel dagen in staking? Hoeveel vrouwen van welke beroepsgroep vormden welke vakbond en hoe heette hun tijdschrift?

Wat mij als lezer echter nog meer zou interesseren is: wie waren die vrouwen? Waarom waren ze daar? Waar stonden ze voor? Evolueerde hun eisenpakket? Waren die eisen per sector en regio dezelfde? Wat eisten ze precies? Wat waren de strijdpunten van de beweging? Ook de dagelijkse praktijk van de vroege vakbonden – en de mannen én vrouwen daarbinnen – verdient een studie. Wie was die militante? Waaruit bestonden haar taken? Welke bewegingsruimte had ze? Welke vorming had ze? Welke job deed ze? Hoeveel werd ze betaald? Zijn de eisen op de werkvloer dezelfde als die op de congressen? Het boek vermeldt dergelijke zaken hier en daar, maar er is nog ontzettend veel materiaal voor detailstudies weggelegd ...

Hedendaagse organisatie- en bewegingsgeschiedenissen stellen de vraag naar macht, naar democratie, naar organisatiecultuur. En niet enkel naar aantallen en oprichtingsdata. Die studies hebben echter ook nood aan een genderblik. Hoe kunnen

vrouwen doorbreken in een organisatie met een mannelijke cultuur? 'The unions tend to be male-oriented not only because the majority of the members are men, but also because of the male culture which makes it hard for trade unionists to pay enough heed to women's issues and demands.'¹⁰

Om de evoluerende relatie tussen vrouwen en vakbond te begrijpen, moet de geschiedenis van die vakbond onder de loep genomen worden, met aandacht voor gender, klasse, gezin en etniciteit, voor structuren, voor opvattingen én voor dagelijkse praktijken.¹¹

- 1 Herstory. In: *Oxford English Dictionary*, Oxford: Oxford University Press, 2006.
- 2 Christina Hoff SOMMERS, *Who stole feminism? How women have betrayed women*, New York: Simon & Schuster, 1994.
- 3 Joan W. SCOTT, Gender: A Useful Category of Historical Analysis. In: *The American Historical Review*, 91(1986)5, pp. 1053-1075.
- 4 Marie-Thérèse COENEN, *Syndicalisme au féminine. Volume I. 1830-1940*, Brussel: Carhop, 2008.
- 5 Zie bijvoorbeeld: Deborah SIMONTON, *A history of European Women's Work. 1700 to the present*, Londen: Routledge, 1998.
- 6 Louise A. TILLY & Joan W. SCOTT, *Women, Work and Family*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1978; George ALTER, Work and Income in the Family Economy: Belgium 1853 and 1891. In: *Journal of Interdisciplinary History*, 15(1984), pp. 262-263; Catharina LIS, Gezinsvorming en vrouwenarbeid tijdens een versnellingsfase in de ontwikkeling van het kapitalisme, 1750-1850. In: *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 10(1984), pp. 391-396; Patricia VAN DEN EECKHOUDT, Family Income of Ghent Working Class Families ca. 1900. In: *Journal of Family History*, 18(1993), pp. 87-110; Patricia VAN DEN EECKHOUDT & Peter SCHOLLIERS, The Construction of Women's Paid Labour. The Belgian Inquiry of 1891 into Working-Class Family Budgets. In: Timothy GUINNANE, Paul JOHNSON, Clara Eugenia NÚÑEZ (red.), *The Microeconomic Analysis of the Household and the Labour Market, 1880-1939*, Sevilla: University of Sevilla, 1998, pp. 73-86.
- 7 Angélique JANSSENS, The Rise and Decline of the Male Breadwinner Family. An Overview of the Debate. In: *International Review of Social History*, (1997)42, supplement S5, pp. 1-23.
- 8 Hannelore VANDEBROEK, *Vakbondswerk in Vrouwenhanden. De KAV-Syndicale Dienst (1938-1940, 1944-1947) en de ACV-Syndicale Dienst voor Vrouwen (1947-1968)*, UA, scriptie GAS Vrouwenstudies, 2004 (artikel in voorbereiding).
- 9 France ARETS & Annie MASSAY, Les femmes dans l'action syndicale. In: Mateo ALALUF (red.), *Changer la société sans prendre le pouvoir. Syndicalisme d'action directe et renardisme en Belgique*, Brussel: Ed. Labor, 2005, pp. 125-132.
- 10 Patrick PASTURE, Feminine Intrusions in a Culture of Masculinity. In: Patrick PASTURE, Johan VERBERCKMOES, Hans DE WITTE (red.), *The Lost Perspective? Trade Unions between Ideology and Social Action in the New Europe, vol. 2: Significance of Ideology in European Trade Unionism*, Aldershot: Avebury, 1996, pp. 218.
- 11 Zie bijvoorbeeld: Sheila CUNNISON & Jane STAGEMAN, *Feminizing the Unions. Challenging the culture of masculinity*, Aldershot: Avebury, 1993; Alice H. COOK, Val R. LORWIN, Arlene KAPLAN DANIELS, *The Most Difficult Revolution. Women and Trade Unions*, Londen: Cornell University Press, 1992.

COLLECTIE

De diversiteit van het coöperatief archief

Van Comptoir de Dépôts et de Prêts tot Les Socialistes Réunis

MARTIJN VANDENBROUCKE
collectiemedewerker, Amsab-ISG

Samen met vak- en ziekenbonden vormden coöperaties de sokkel van de 'oude' socialistische beweging. Consumenten investeerden zelf een bescheiden bedrag in een coöperatie en verwierven zo controle over het productieproces. Op die manier trachtte de socialistische beweging binnen te dringen in de markteconomie. Coöperaties speelden een belangrijke rol in de economische emancipatie van grote groepen van de bevolking, vooral rond de eeuwwisseling van de 19e naar de 20e eeuw. Via de coöperatie konden producenten en consumenten zich verenigen en zo gezamenlijk doelen bereiken die voor iedereen individueel onbereikbaar zouden zijn geweest, vooral op het gebied van investeringen. Op die manier fungeerde de coöperatieve groep ook als financiële motor voor de socialistische beweging. Voor de studie van de werking en organisatie van die laatste is kennis van de coöperatieve beweging dan ook onontbeerlijk. Amsab-ISG beheert een uitgebreide collectie coöperatieve archieven, niet enkel dat van de koepelorganisatie Société Générale Coopérative, die nog steeds bestaat onder de naam Febecoop, maar ook van vele kleine(re) maatschappijen.

Toen het archief van de Société Générale Coopérative (SGC) en haar voorgangers in 2000 naar Amsab-ISG werd gebracht en de daaropvolgende jaren werd ontsloten,

bleken daarin een aantal archieven van aangesloten maatschappijen te zitten. Sommige hadden de beschutting van de moederorganisatie opgezocht, andere waren met dwingende hand onder toezicht geplaatst. In elk geval was hun beheer door de koepelmaatschappij overgenomen. Op die manier kwamen ook hun archieven in handen van de SGC. Daar bleven ze tot de inventarisatie van dat archief rusten. Onlangs werden ook de archieven van die aangesloten maatschappijen ontsloten. De organisaties die hun archief of een deel ervan naar de zetel van de SGC overbrachten, zijn in te delen in drie groepen. Ten eerste de coöperaties die vanuit de SGC en haar opvolger Febecoop werden bestuurd, zoals de Union des Coopérateurs Borains. Die had ook het archief van sommige maatschappijen die ze had opgeslorpt onder haar hoede, zoals dat van Les Socialistes Réunis. Daarnaast zijn er de organen die vanuit de koepelorganisaties werden opgericht en gestuurd en die de taak hadden om de liquidatie te begeleiden van coöperaties die in moeilijkheden verkeerden, zoals de Société de Gestion Nationale Coopérative, de Intercoopérative de Belgique, de Société Belge de Gestion d'Immeubles en de Société Belge d'Intérêts Industriels et Financiers. Die laatste was de juridische opvolger van de Belgische Bank van de Arbeid en het Comptoir de Dépôts et de Prêts, waarvan het archief ook in dit geheel rust. Ten derde zijn er de archieven van een aantal nationale vormings- en opleidingsorganisaties, zoals het Centre d'Études Coopératives en het Office National de la Coopération.

De Union des Coopérateurs Borains

De coöperaties uit de Borinage die in moeilijkheden verkeerden, waaronder Les Socialistes Réunis, besloten begin jaren 1960 te fusioneren. Het resultaat was de Union des Coopérateurs Borains, vaak ook Les Coopérateurs genoemd. De organisatie